

Podpořené projekty III. osy Programu rozvoje venkova – srovnání krajů ČR

Supported projects of Rural Development Programme axis III – Czech regions comparison

Pavλίna Maříková¹

¹Sociologická laboratoř KHV, PEF, Česká zemědělská univerzita v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchdol
marikova@pef.czu.cz

Anotace. Rozvoj českého venkova je podporován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). V rámci jeho III. osy jsou financovány projekty směřující ke zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářství venkova. Příspěvek vychází z analýzy seznamů schválených žádostí o dotace v dosud realizovaných kolech příjmu žádostí a porovnává situaci v krajích ČR.

Klíčová slova: Program rozvoje venkova, III. osa, kvalita života, venkovská oblast, projekt, obec

Annotation. Czech rural areas development is supported in present time from EU sources - the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). Rural Development Programme was prepared in national level for the period 2007-2013. Projects aim at to improve the quality of life in rural areas and to encourage the diversification of economic activities there include in axis III. Paper analyzed lists of confirmed projects and compared Czech regions.

Key words: Rural Development Programme, axis III, quality of life, rural area, project, community

1 Úvod

Financování rozvoje českého venkova z evropských zdrojů bylo započato již prostřednictvím předstupních nástrojů, např. programu SAPARD. V období 2004-2006 tuto oblast pokrýval OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a Horizontální plán rozvoje venkova.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) je nový programový dokument, který upravuje financování oblasti zemědělství a venkova v období 2007-2013. Na národní úrovni bylo potřeba pro jeho implementaci vytvořit jednak Národní strategický plán rozvoje venkova ČR a dále samotný Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013 (dále PRV), který obsahuje jak stanovené cíle a priority, tak i konkrétní opatření, prostřednictvím kterých má být těchto cílů dosaženo. Program je směřován do čtyř os – první je zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, druhá na krajinu a životní prostředí, třetí na kvalitu života na venkově a čtvrtá osa LEADER podporuje iniciativu a spolupráci na místní úrovni. [1]

Z pohledu rurální sociologie je relevantní ta část PRV, která přináší rozvoj celé venkovské společnosti – a to je III. osa s názvem Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova, které je věnován i následující text.

Zlepšení kvality života je rozsáhlé téma, které v sobě zahrnuje široké spektrum problémů a jejich možných řešení. Dotýká se všech obyvatel venkova, který je pro účely PRV vymezen jako území regionů významně a převážně venkovských (na úrovni NUTS 3 se jedná o všechny kraje mimo Hlavního města Prahy). Většina opatření této osy je však omezena realizací v obci do 2 000, případně do 500 obyvatel. Tím se venkov zužuje ve prospěch menších obcí.

2 Cíl a metody

Cílem příspěvku je v první řadě přinést ucelený přehled schválených projektů III. osy PRV za první třetinu období (od roku 2007 do jara 2009) v regionálním členění a ten poté podrobit dalším analýzám. Vstupní data jsou čerpána ze seznamů schválených projektů, zveřejňovaných na webových stránkách MZe a SZIF (Státní zemědělský intervenční fond), které obsahují číslo žádosti, název subjektu (žadatele), název projektu a částku. Jsou publikovány po každém kole příjmu žádostí v členění podle opatření a případně podle regionálních pracovišť (na úrovni NUTS 2). Statistické zpracování těchto informací komplikuje především fakt, že potřebné dokumenty jsou prezentovány ve formátu PDF, který neumožňuje jednoduchý převod do tabulkového procesoru ke zpracování, a dále, že seznamy většinou neobsahují regionální členění. Z devatenáctimístného čísla projektu však lze získat informaci o příslušnosti ke kraji.

Na základě takto získaných informací je možno porovnat „úspěšnost“ jednotlivých krajů ČR mezi sebou a dále relativizovat získané hodnoty vzhledem k dalším charakteristikám krajů – například k jejich „venkovskosti“. Ta může být vyjádřena počtem či podílem venkovských obcí, venkovanů či zemědělců. Bohužel však nelze srovnávat úspěšnost ve vztahu k počtu podaných žádostí, protože tato data nejsou v potřebném členění běžně dostupná.

3 Výsledky

Dotační tituly (opatření) lze rozdělit na dvě skupiny – nárokové a projektové. Všechna opatření III. osy patří do druhé skupiny – žadatel musí předložit projekt, který prochází schvalovacím a výběrovým řízením. Nárok na dotaci získává jen ten, kdo se přihlásil, předložil projekt, splnil podmínky a „vešel“ se do finančního limitu pro dané opatření. Často však dochází k převisu poptávky nad tímto limitem a proto nelze všechny žadatele uspokojit. Na III. osu PRV byla vyčleněna více než jedna miliarda EUR. Ve srovnání s ostatními osami tato částka tvoří necelou čtvrtinu alokace (22,67 %).

Od počátku programovacího období do května 2009 byly vyhlášeny výsledky pěti kol příjmu žádostí. Celkově bylo v této ose schváleno 1 731 projektů, které budou po úspěšné realizaci financovány. Přislíbené prostředky ve výši 6,67 mld. Kč představují 23,3 % plánovaného objemu financí. Již teď je tedy možno hodnotit průběžné naplňování cílů a sledovat využívání jednotlivých opatření z různých hledisek.

Opatření s nejvyšší alokací je III.2.1. Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby (které se dále člení na III.2.1.1. Obnova a rozvoj vesnic a III.2.1.2. Občanské vybavení a služby). Příjemcem podpory zde mohou být obce, sdružení obcí, neziskové organizace s právní subjektivitou včetně církví a jejich organizací či zájmová sdružení právnických osob. Stejný okruh příjemců má i opatření III.2.2. Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova.

Prostřednictvím prvního uvedeného podopatření lze financovat zlepšení dopravní a technické infrastruktury a vzhledu obcí, veřejné vodovody, kanalizace a ČOV a územní plány. Do jara 2009 byly schváleno 672 projektů v celkové výši téměř 3,5 mld. Kč. Druhé podopatření určené na občanské vybavení a služby včetně integrovaných informačních a školících center a zázemí pro různé aktivity je zastoupeno 163 projekty s požadovanou výší dotace 807 mil. Kč. V opatření III.2.2. se zájem soustřeďuje na záměr b) obnova a zhodnocování kulturního dědictví venkova. Další záměry (studie a programy obnovy, využití a regenerace kulturního dědictví venkova a stálé výstavní expozice a muzea) jsou využívány minimálně. Celkem bylo v tomto opatření dosud rozděleno 430 mil Kč mezi 223 schválených projektů.

Opatření vedoucí k diverzifikaci hospodářství venkova (III.1.1. Diverzifikace činností nezemědělské povahy, III.1.2. Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje a III.1.3. Podpora cestovního ruchu) jsou naopak určena v první řadě podnikatelům (fyzickým i právnickým osobám a jejich skupinám), které vykonávají zemědělskou činnost, dále nezemědělským

mikropodnikům a v některých případech může být žadatelem i nezisková organizace s právní subjektivitou. První dvě opatření z této skupiny byla v rámci PRV rozšířena o podporu obnovitelných zdrojů energie (dále OZE), a to formou záměrů b, c a d, určených na výstavbu či modernizace bioplynových stanic, kotelen a výtopen na biomasu a zařízení na výrobu tvarovaných biopaliv.

Do jara 2009 bylo schváleno celkem 106 projektů na diverzifikaci zem. podniků v celkové výši přes 1 mld. Kč. Z nich bylo 68 (tj. 64 % projektů, ale 96 % financí) určeno na OZE. Cíle stanovené v PRV na celé programovací období týkající se počtu příjemců a objemu investic byly dosud naplněny cca z jedné desetiny. Při zakládání a rozvoji nezemědělského podniku bylo dosud podpořeno 224 projektů celkově za necelých 340 mil. Kč. Projektů na OZE v tomto opatření bylo schváleno 32 (14 %), připadlo na ně však 44 % objemu financí. Cílový počet podpořených mikropodniků byl již naplněn z 20 %. Podpora cestovního ruchu je určena na budování rekreační infrastruktury a má dva záměry (pěší trasy, vinařské stezky a hippostezky; ubytování a sport). Více než 570 mil Kč bylo rozděleno na 247 projektů.

Poslední opatření III.3.1. Vzdělávání a informace podporuje využívání ostatních opatření tím, že přispívá ke vzdělávání hospodářských subjektů (FO i PO) působících v oblastech, na něž se vztahuje osa III. Příjemcem podpory zde mohou být obce, jejich sdružení a neziskové organizace s právní subjektivitou. Z hlediska finančního nejméně náročné opatření – dosud bylo schváleno 96 projektů s požadovanou výši finanční dotace 61 milionů Kč. [zpracováno podle 1,2,3,4,5,6]

Tabulka 1 přináší přehled o počtech dosud schválených projektů v regionálním členění. Kraje jsou seřazeny podle „úspěšnosti“ vyjádřené celkovým součtem projektů.

Tabulka 1. Počet schválených projektů PRV podle opatření a krajů (1.-5. kolo příjmu žádostí).

Podle krajů	III.1.1.	III.1.2.	III.1.3.	III.2.1.1.	III.2.1.2.	III.2.2.	III.3.1.	Celkem
Jihočeský kraj	12	34	46	114	18	16	13	253
Vysočina	16	36	17	123	11	25	7	235
Středočeský kraj	12	35	30	44	38	32	6	197
Jihomoravský kraj	14	19	35	47	6	19	20	160
Plzeňský kraj	11	11	20	55	11	27	7	142
Moravskoslezský kraj	7	7	24	61	16	11	4	130
Olomoucký kraj	6	10	9	50	11	27	13	126
Královéhradecký kraj	6	12	16	41	11	22	7	115
Pardubický kraj	6	27	6	40	9	11	1	100
Ústecký kraj	4	5	11	39	18	13	7	97
Zlínský kraj	7	13	13	20	11	10	4	78
Liberecký kraj	1	9	5	29	0	5	2	51
Karlovarský kraj	4	6	15	9	3	5	2	44
Praha	0	0	0	0	0	0	3	3
Celkem	106	224	247	672	163	223	96	1731

Zdroj: [2,3,4,5,6]

Jako neúspěšnější kraje se jeví Vysočina a Jihočeský. Oba jsou to kraje typicky venkovské. Lze však prokázat souvislost mezi „venkovskostí“ a „úspěšností“ v PRV? Každý kraj je jiný a má svá specifika. Uvedená data můžeme vztáhnout k různým charakteristikám regionů.

Porovnání více ukazatelů v jednom kroku umožňuje korelační analýza. Jako vstupní data byla použita výše uvedená tabulka, doplněná o charakteristiky velikosti kraje (rozloha, počet obyvatel), jeho venkovského osídlení (počet obcí a jejich obyvatel v kategoriích do 499 a do 1 999 obyvatel), „venkovskosti“ (podíl venkovských obcí a obyvatel v kraji) a vybrané ekonomické ukazatele (počet ekonomických subjektů, počet mikropodniků, počet subjektů podnikajících v zemědělství, myslivosti, lesnictví a rybolovu).

Při srovnání celkového počtu projektů s uvedenými údaji byla prokázána korelace s velikostí kraje, počtem i podílem venkovských obcí a jejich obyvatel a s počtem zemědělců, ne však

s počty podnikatelů a mikropodniků. Tyto ukazatele a stejně tak i celkový počet obyvatel kraje nehrají roli ani při hlubším porovnání na úrovni jednotlivých opatření. U čtyř opatření (III.1.1, III.1.2, III.2.1.2 a III.2.2) souvisí počty projektů s většinou charakteristik krajů, u zbývajících tří je situace jiná. Opatření III.1.3 koreluje s rozlohou kraje, ale dále jen s počtem ek. subjektů, mikropodniků a zemědělců. Právě tyto dvě skupiny tvoří okruh potenciálních žadatelů. U opatření III.2.1.1 se prokázala souvislost s velikostí kraje a počtem a podílem malých obcí (do 499 obyv.) a jejich obyvatel. I zde se jedná o hlavní skupinu předkladatelů projektů. Počty projektů v posledním opatření III.3.1 mají vztah pouze k počtu zemědělských subjektů. Ty však mezi možné žadatele nepatří, takže tuto korelaci nelze jednoduše zdůvodnit.

4 Závěr

Přehled schválených projektů III. osy PRV ukázal výrazné rozdíly mezi jednotlivými kraji. Významnou roli sice hraje velikost (rozloha či počet obyvatel), ale nevysvětluje vše. Vysočina se druhým nejvyšším počtem projektů nepatří mezi největší, naopak Jihomoravský ani Moravskoslezský kraj s vysokými počty obyvatel nepatří mezi „nejúspěšnější“. Vzhledem k zaměření programu je třeba přihlídnout k dalším charakteristikám vztaženým k venkovu. Zde je přímá závislost jasně patrná, výjimkou je pouze kraj Moravskoslezský s nejnižším podílem venkovských obcí a jejich obyvatel, který je však v počtu projektů na šestém místě.

Korelační analýza prokázala předpokládané vztahy mezi počty projektů u jednotlivých opatření a vybranými skupinami možných žadatelů (obce, zemědělci, mikropodniky). Lze tedy předpokládat, že jejich úspěšnost se mezi jednotlivými kraji (vzhledem k jejich počtu) příliš neliší. Podrobnější rozbor však může přinést další zajímavé výsledky.

V současné době ještě není možno hodnotit dopady PRV, protože většina vybraných projektů se teprve realizuje. Až během dalších let se ukáže, jaký bude mít pro český venkov přínos. Potom bude možno začít posuzovat plnění cílů a skutečnou efektivitu podpory.

Reference

1. Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013. <http://mze.cz/UserFiles/File/EAFRD/PRV%20zmny%20listopad2008.pdf>, čerpáno 4/2009
2. Schválené Žádosti o dotaci v rámci prvního kola příjmu žádostí Programu rozvoje venkova – opatření III.1.1. Diverzifikace činností nezemědělské povahy. http://www.mze.cz/attachments/Schvalene_III_1_1_bcd.pdf, čerpáno duben 2009.
3. Přehled schválených Žádostí o dotaci z Programu rozvoje venkova (osa III) – 2. kolo příjmu žádostí. http://www.mze.cz/attachments/uspesne_projekty_osa_III.pdf, čerpáno duben 2009.
4. Přehled schválených Žádostí o dotaci z Programu rozvoje venkova (osa III) – 3. kolo příjmu žádostí. http://www.mze.cz/attachments/seznam_3.kolo_-_osa_III.pdf, čerpáno duben 2009
5. Přehled schválených Žádostí o dotaci v rámci 4. kola příjmu žádostí Programu rozvoje venkova – opatření III.1.3. Podpora cestovního ruchu. http://www.mze.cz/attachments/Schvalene_zadosti_-_osa_III.4._kolo.pdf, čerpáno duben 2009.
6. Přehled schválených Žádostí o dotaci z Programu rozvoje venkova (osa III) – 5. kolo příjmu žádostí. http://mze.cz/UserFiles/File/EAFRD/seznam%20osa%20III_5.kolo.pdf, čerpáno květen 2009